

www.rpc.nu

Till Utbildningsdepartementet:

Högskoleverkets rapport: En ny psykoterapeutexamen (Rapport 2011:20R)

Riksföreningen PsykoterapiCentrum (RPC) är den förening som organiserar flest legitimerade psykoterapeuter i Sverige. RPC har för närvarande ca 1200 medlemmar.

RPC har anmodats yttra sig över ovan rubricerade rapport angående förslag till ny psykoterapeututbildning. RPC vill härmed anföra följande synpunkter.

Sammanfattning

RPC ställer sig positiv till utredningens förslag till ny psykoterapeutexamen förutsatt följande:

- Att psykoterapeututbildningen har som syfte att utbilda och garantera kompetensen hos psykoterapeuter som kan verka i alla relevanta sektorer av samhället
- Att psykoterapeututbildningen är avpassad till internationell standard
- Att olika professioner med människovårdande arbete utgör grund för utbildning till legitimerad psykoterapeut. RPC ser det som viktigt att ha en bred rekryteringsgrund till psykoterapeutyrket, riktad specifikt mot dessa grupper.
- Att utbildningens omfattning utgör ett minimum om 5 år under halvtid (150 hp) med möjlighet att i enskilda fall ekvivalera vissa delar av utbildningen.
- Att utbildningen har som kurskrav kliniskt arbete, parallellt med utbildningen
- Att psykoterapeututbildningen skall omfatta av HSV angivna poängsatta ämnesområden relevanta för psykoterapeutområdet
- Att egenerapi ingår som kurskrav i utbildningen men med flexibel omfattning och form
- Att utbildningen säkerställs högskolemässighet genom att HSV garanteras resurser att utöva en kontinuerlig tillsyn och granskning

Bakgrund

I Sverige finns en väletablerad och av HSV reglerad psykoterapeututbildning, som för främst läkare, psykologer och socionomer ger behörigheten *leg. psykoterapeut*, utfärdad av Socialstyrelsen. Utbildningen, som ges inom flera vetenskapligt utprovade behandlingsmetoder, omfattar tre års halvtidsstudier (90 hp) parallellt med handlett psykoterapeutiskt arbete i klinisk praktik (halvtid) samt egen erfarenhet av psykoterapi (egerterapi).

Grundbehörighet till utbildningen fås genom psykologexamen, läkarexamen med specialistutbildning i psykiatri eller genom socionomexamen alternativt annan motsvarande examen vilken kompletterats med basutbildning i psykoterapi (60 hp). Olika privata och landstingskommunala basutbildningar förekommer, vilka dock är oreglerade av myndigheter. Den reglering som finns och fungerar är att grundbehörighetens innehåll och kvalitet styrs av de krav på behörighet som högskolan ställer för antagning på psykoterapeututbildningen. Efter grundbehörighet krävs minst två års kliniskt arbete med psykoterapi under handledning för

behörighet till psykoterapeututbildningen. De som enbart har grundbehörighet och vill arbeta med psykoterapi kan göra detta, om de har handledning på sitt patientarbete av handledarutbildad legitimerad psykoterapeut.

Det finns idag 7 statliga och 5 enskilda utbildningsanordnare som erhållit HSV:s tillstånd att bedriva psykoterapeututbildning och utfärda examensrätt. Sammantaget finns idag drygt 5000 leg. psykoterapeuter i Sverige.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningens förslag är på många sätt radikalt annorlunda än rådande utbildningsordning. Denna har utarbetats och utprovats under lång tid och utgör idag den kompetensgrund som leder till att som eget yrke, leg. psykoterapeut, självständigt utöva psykoterapi. Förslaget är också annorlunda än den omfattande utredning och förslag som så sent som i maj 2010 presenterades av HSV:s expertutredning (*Ökad kvalitet i psykoterapeututbildningen*, HSV, Rapport 2010:9 R).

Tidigare ordning, att utbildning i psykoterapi utgör en specialistutbildning för vissa yrkesutövare med människovårdande yrken, är i förslaget borttaget. Utbildningen föreslås istället vara riktad mot personer med en högskoleexamen på grundnivå, utan annan specifik angivelse. Den kliniska erfarenheten, både som ett behörighetskrav till utbildningen och som en del i utbildningens betoning på växling mellan teori och praktik, är också borttaget i detta nya förslag.

Nuvarande förkunskapskrav föreslås utgå, så som:

- Kravet på psykologexamen, läkarexamen med specialistutbildning i psykiatri, socionomexamen eller annan motsvarande examen
- Kravet på grundläggande psykoterapeututbildning (60 hp)
- Kravet på människovårdande yrke
- Kravet på minst 2 års klinisk erfarenhet med psykoterapeutiskt arbete under handledning, efter grundläggande psykoterapeututbildning
- Kravet på egenerapi
- Kravet på halvtidstjänstgöring med psykoterapeutiskt arbete under utbildningen

Enbart högskoleexamen med 120 hp krävs. Vare sig grundkunskaper i psykoterapi, psykologi, psykiatri eller sociologi krävs, eller någon klinisk eller psykoterapeutisk erfarenhet.

Omfattningen av hela utbildningen föreslås vara 120 hp (2 år heltid alt. 4 år halvtid). Detta innebär en radikal minskad omfattning, då nuvarande psykoterapeututbildning omfattar, efter en högskoleexamen på avancerad nivå om 4-6 år, 2 års klinisk erfarenhet + 3 år psykoterapeututbildning (halvtid teori, halvtid kliniskt arbete), d.v.s. totalt ca 5 år efter högskoleexamen. Detta att jämföra med nu föreslagna 2 år.

Det tänkta innehållet i denna nya psykoterapeututbildning berörs i stort inte i förslaget. I dessa frågor, liksom avseende vilka som skall vara behöriga till utbildningen, ges den enskilde utbildningsanordnaren fria händer att utforma utbildningen. Utifrån dessa nya utbildningar, med nya kursplaner, skall nya examenstillstånd utfärdas.

Utbildningen mål och syfte

Psykoterapi är idag ett självständigt kunskapsområde, med en påtagligt tvärvetenskaplig karaktär. Olika metoder och tillämpningsområden utvecklas kontinuerligt, med en allt större och mer kvalificerad vetenskaplig förankring. I linje med denna utveckling har efterfrågan på kvalificerad psykoterapi kraftigt ökat, både nationellt och internationellt. Det är därför ytterst

angeläget att utbildning av psykoterapeuter ökar i omfattning samtidigt som en fortsatt hög kompetens med olika teoretiska inriktningar inom yrket garanteras.

Vi kan konstatera att målet för psykoterapeututbildningen inte närmare preciseras i förslaget. Det ser vi som anmärkningsvärt. För en yrkesutbildning, som leder till självständiga ställningstaganden, åtaganden och genomförande av behandling krävs väl formulerade mål mot vilket varje utbildning kan granskas.

Modern psykoterapiforskning har visat att framförallt faktorer hos terapeuten, som empati, förmåga att skapa allians och en god terapeutisk relation är av avgörande betydelse för behandlingens resultatet. Detta är kunskap som kan åstadkommas först då teori, eget klientarbete, handledning och egenterapi varvas och ges möjlighet att berika varandra under en relativt lång tid. Dessa mål saknar möjlighet att realiseras i det nu aktuella förslaget.

Psykoterapi som praktik

Psykoterapi är, som all annan vård, baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet. Den är också i högsta grad en praktisk verksamhet. Den kliniska praktikens utrymme och kvalitet i utbildning är därför av central betydelse. Att denna del, som idag utgör den avgjort största delen av utbildningen till psykoterapeut (2 år klinisk praktik efter basutbildning + halvtid klinisk praktik under utbildningens 3 år) föreslås utgå, anser vi inadekvat för en klinisk yrkesutbildning.

Vi vill lyfta fram att psykoterapeututbildning är såväl en akademisk som en praktisk utbildning, förankrad i ett vetenskapligt förhållningssätt. RPC vill betona att all psykoterapi har sin utgångspunkt i teori men är till stor del erfarenhetsbaserad och framförallt ett utvecklat hantverk. Den kliniska praktiken, med år av träning under kvalificerad handledning, är en förutsättning för att rätt utveckla denna kompetens.

Utbildningens innehåll och form

Idag ger psykoterapeutexamen rätt till legitimation som psykoterapeut och därmed behörighet att självständigt bedriva psykoterapi. RPC menar att det är först efter en omfattande utbildning, med en integrering av teori, handledt klientarbete, klinisk praktik och egenterapi, som man kan erhålla tillräcklig kvalificerad kunskap och erfarenhet.

Att arbeta som psykoterapeut innebär ett självständigt och ytterst ansvarsfullt åtagande, liksom inom övriga självständiga vårdyrken. Det förutsätter omfattande kunskaper i utvecklingspsykologi, personlighetspsykologi, psykopatologi, diagnostik, samtalsmetodik, förutom mer metodspecifika kunskaper i psykoterapeutisk metod och teori. Därutöver krävs kunskap i forskningsmetod och vetenskapligt arbete, etik och lagstiftning. I det nu aktuella förslaget saknas en specificering av utbildningens innehåll. Varken ämnesinnehåll, dessas omfattning och proposition eller omfattning av handledning och klientarbete finns med i förslaget. Att som föreslagits, helt överlåta till respektive utbildningsanordnare att utforma utbildningens innehåll, ser vi inte som en tillräcklig garanti till ökad kvalitet i psykoterapeututbildningen. Istället förslår vi att utbildningen säkerställs högskolemässighet genom att HSV garanteras resurser att utöva en kontinuerlig tillsyn och granskning.

Egen psykoterapi

Arbete med psykodynamisk psykoterapi innebär att man i arbetet gör sig tillgänglig för patientens problematik och lyssnar till den med hjälp av hela sin personlighet. Detta förutsätter en hög grad av självkännedom och innebär stora emotionella påfrestningar, vilket betyder att den som vill arbeta med psykoterapi behöver genomgå en grundlig egen psykoterapi såväl innan som under utbildningens gång. Av detta skäl vill vi understryka att vi inte anser att man kan lätta på kraven på egenterapi. Vi kräver därför att egenterapi ingår som

kurskrav i utbildningen men med flexibel omfattning och form. I internationell jämförelse har de hitillsvarande kraven på egenerapi inom psykoterapeututbildning varit låga i Sverige.

Behörighet

Utredaren föreslår att enbart högskoleexamen med 120 hp, oavsett klinisk eller psykoterapeutisk erfarenhet, skall ge behörighet till utbildningen. Ej heller krävs några förkunskaper i psykoterapi, psykologi, psykiatri eller sociologi.

Som tidigare anført menar vi att psykoterapeutisk kunskap är främst en komplex form av kliniskt hantverk, där ett längre utbildningsförlopp är nödvändigt. Det finns en rad skäl till att som behörighetskrav kräva erfarenhet av människovårdande arbete. Psykoterapi är ett svårt och krävande arbete som kräver stort engagemang. Det är ett yrke som omfattar bemötande av människor i utsatta situationer och där personligt omdöme och lämplighet är centralt. Vi anser därför att det är både mest effektivt och ekonomiskt att enbart att förbehålla psykoterapeututbildning för dem som har erfarenhet av människovårdande arbete. I de fall där erforderliga teoretiska förkunskaper är begränsade kan detta kräva komplettering i enskilda fall. Vi föreslår att rekommendation om komplettering ges av respektive utbildningsanordnare vid meritvärdering.

Vi ser det som märkligt att utbildningen inte omfattar psykologer eller psykiatrer. Att särskilja dessa grupper, som både i sin yrkesutbildning och i sin yrkesutövning har en nära anknytning till det psykoterapeutiska området, är svårt att förstå. Tvärt om föreslår vi att dessa båda grupper ges möjlighet att via psykoterapeututbildningen erhålla kompetens och legitimation som psykoterapeut. I de fall där teoretiska moment i utbildningen också ingår i psykolog- och/eller psykiaterutbildningen föreslås dessa hanteras genom ekvivalering.

Utredarens förslag, att psykoterapeutisk kompetens skulle kunna ges inom ramen för respektive yrkesförening ser vi som helt orealistiskt, då dessa saknar både organisatoriska, ekonomiska och processmässiga resurser för att bedriva psykoterapeututbildning. Det föreliggande förslaget kan skapa grund för en strukturell skillnad mellan olika typer av utbildningar, som kan tolkas som om att det föreligger kvalitetsskillnader.

Tillsyn av utbildningsanordnare

Vi ser det som ytterst angeläget att varje enskild eller statlig utbildningsanordnare av psykoterapeututbildning är föremål för HSV:s kontinuerliga granskning och tillsyn. Förutsättningen för detta är att utbildningens mål, innehåll och form ges en mer specifik utformning än i det nu givna förslaget. Det måste också klargöras att psykoterapeututbildning utgör en högskoleutbildning i linje med den granskning av examinationsrätt som hittills varit fallet. Examinationsrätt skall självfallet inte kunna överlåtas eller säljas utan ny granskning och tillstånd av HSV.

Internationell standard

En viktig aspekt som utredaren inte i tillräckligt hög grad har beaktat är förslagets relation till andra psykoterapeututbildningar i andra länder. Det är av stor vikt att svensk psykoterapeututbildning och svensk legitimation är av lika kvalitet och standard som finns etablerade i övriga europeiska länder. Vi finner att förslaget, så som det nu föreligger, saknar förutsättningar att uppnå erforderlig kvalitet i linje med internationell standard. HSV:s

utredning hänvisar till länder med s.k. reglerad utbildning. Denna tolkning är snäv, då den avser statligt reglerade utbildningar, emedan man i många länder väljer kvalitetskrav som ställts upp av erkända professionella kliniska föreningar. I Sverige kan HSV:s snäva tolkning få till följd att den som utbildar sig i Danmark måste arbeta i Danmark i minst två år inom en tio års period, vilket strider mot EU:s regler om fri rörlighet. Detta gäller även om de som bor och arbetar i Sverige och som utbildat sig i Danmark. Förslaget på högre kvalitet i psykoterapiutbildning behöver ses över vad gäller förhållandet till övriga EU.

Stockholm 2012-06-13

Lance Cederström
Ordförande för RPC – Riksföreningen Psykoterapicentrum
Engelbrektsgratan 35 b
114 32 Stockholm
lance.c@psykoterapicentrum.se